

PANEL

türkiye elektronik sanayii

Elektrik Mühendisleri Odası İstanbul Şubesinin düzenlediği "Türkiye Elektronik Sanayii" konulu panelde, bu sektörde, kârlı görülen alanlarda özel kesimin yatırım yaptığı, zorunlu görülen yatırımların ise kamu kuruluşlarına bırakıldığı belirtilmiş, Ortak Pazara giriş sonunda Türkiye'nin gerçek bir elektronik sanayiinden tümüyle yoksun kalacağı vurgulanmış, Elektronik Sanayii A.O'nun kurulmasını öngören kararnamenin yerli girişimcilere büyük avantajlar sağlayan bir kararname olduğu, ciddi bir çalışmaya ve elektronik sanayii sektörünü geliştirici ilkelere sahip olmadığı açıklanmıştır.

Odamız İstanbul Şubesi yöneticilerinden Selçuk Esen'in yönettiği panelde Kaya Yazgan'ın "Türkiye Elektronik Sanayiine Ekonomik Açından Bir Bakış", Nafiz Çubukçu'nun "Türkiye'deki Elektronik Sanayiinin Geliştirilmesinde Uygulanması Gerekli Yöntemler", Mehmet Burhanettin Kaçmaz'ın "Bir Sanayi Sektörü Hangi Tedbirlerle Geliştirilir -Ya da Nasıl Batırılır-" adlı bildiri-leri okundu.

Fikret Yücel'in ve salondaki izleyicilerin katıldığı tartışmalar ile son bulan paneldeki bildirileri ve tartışmaların özeti- ni sunuyoruz.

TÜRKİYE
ELEKTRONİK SANAYİNİN
EKONOMİK AÇIDAN
BİR BAKIŞ

Kaya YAZGAN

ELEKTRONİK SANAYİNİN
ALT SEKTÖRLERİ

Artık klasikleşmiş bir ayrımla elektronik sanayii Uç alt sektörde ele alınmaktadır.

Devre elemanları; direnç, kondansatör gibi elemanlardan başlayıp tranzistor ve diyot gibi yarıiletkenlere ve tümleşik devrelere ulaşan bir üretim alanıdır.

Dayanıklı tüketim cihazları; radyo, televizyon alıcıları, pikap ve teyp gibi cihazlardır

Profesyonel elektronik cihazlar; haberleşme, bilgiişlem, motor denetimi, ölçü ve laboratuvar cihazları gibi çok geniş bir alana yayılırlar.

Bu kısa ön bilgiden sonra elektronik sanayimizin geçmişine bir göz atabiliriz. Sektörün yapısal aşamalar gösterdiği üç dönemi "plan öncesi", "1963-1971" ve "1971 sonrası" olarak incelemek yararlıdır.

PLANLI DÖNEM ÖNCESİ DURUM

Elektronik cihaz olmamakla birlikte bir haberleşme cihazı olarak sektörün "atası" sayılabilecek telgraf makinesi imali 1869 yılında kurulan PTT fabrikasında başladı. Daha sonra manyetolu telefonlar yapımına yönelindi.

1942 yılında Blaupunkt radyolarının montajı bu sektördeki ilk imalattır. 1948 yılında Grundig, 1953'te Newtron, 1954'te Philips, 1955'te Elektrik Endüstrisi Türk A.Ş. (İsveçli yabancı sermaye katkısıyla), 1958 Teleks Kollektif Şirketi, 1959'da Siemens, 1962'de Ratel bu sektördeki yatırımlarda önemli payı olan şirketlerdir (1).

Bu arada 1954 yılında Yabancı Sermayeyi Teşvik Yasasının yürürlüğe girdiğini ve sektör üzerinde çok etkili olduğunu belirtmeliyiz.

1963 öncesinde büyük radyo montajcıları adı verilebilecek firmaların dışında birçok küçük firma çok ilkel koşullarda üretim yapmaktaydı. Batı ülkelerinde amatörlerin monte etmesi amacıyla "kit" olarak yapılan radyoların merdiven altlarında monte edildiği "imalat üniteleri"nin sayısı oldukça kalabalıktı.

1960'ların başında yurdumuzda yılda 200 - 230 bin radyo imal edilmekteydi. Bu imalat sonucunda sektöre ait ithalattımızın X 58'ini devre elemanları kapsarken, sadece X 85'i dayanıklı tüketim malları idi (2).

1963-1971 DÖNEMİ

Yurdumuzun genel sanayileşmesinin-çarpık da olsa- oldukça yüksek bir hıza ulaştığı bu dönemde elektronik sanayii alanında da önemli olaylar gözlemlendi.

Öncelikle 1963-64 yıllarının yurdumuzda planlı kalkınmaya geçiş yılları ve yeni bir arama dönemi olduğuna değinmeliyiz.

Özel sektördeki ilk önemli gelişme 1964 yılında Montaj Sanayii Kararnamesinin yayınlanması oldu. Kararname yukarıda değindiğimiz pek çok küçük firmanın piyasadan silinmesine, orta ve büyük işletmelerin ise daha da büyümesine yol açtı. Yine 1964 yılında yapılan Sanayi ve İşyerleri Sayımından elde edilen verilere göre sektörde artık değer oranının % 29,6 olarak hesaplanmasının da gösterdiği gibi bu alan büyük ve orta boy sanayici için kârlı bir alan haline geldi. 1964'teki 10 "ciddi" imalatçı sayısı bu verimli ortam nedeniyle 1966'da 20'ye yükseldi. Piyasadaki yarışma sonucunda 1970'lerde ise 11'e düştü (3).

Dönem içinde özel sektörün ilgilendiği temel konu radyo imalatı olmuştur. İmalat sayısal olarak büyük bir atlama göstermiş, yıllık 200-250 bin dolaylarında kalmıştır (3). Bu arada resmi ithalat çok yüksek sayılara ulaşmamakla birlikte Avrupa'

dan gelen kaçak ve "yolcu beraber" radyolar sektör için önemli bir piyasa rakibi olmuştur. Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planının öngördüğü üretimin altında kalmış, sektör önemli dış ticaret açığı vermiştir.

1960'ların başından beri etkisini gösteren bir teknolojik gelişim, tranzistorlu radyo, dönem içinde montajcı sanayiinin hedefini "köy odası için bir radyo" aşamasından "dağdaki çoban için bir radyo" aşamasına çıkarmıştır.

TRT televizyonunun 1969 yılında 5 KW'lık, 1971 yılında 5,7 KV'lık verici güçle yayın yapmasına paralel olarak televizyon alıcı montajı da 1971'de 7000 cihazlık "deneme" düzeyini aşamamıştır.

Özel sektör dışında dönem içinde gözlenen gelişmeler de önemlidir. Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planının oluşturduğu iyimserlik ortamı içinde yarıiletken devre elemanları imalatının planlandığını, 1964 yılında Milli Güvenlik Kurulunca telsiz yayınının serbest bırakılmasının önerildiğini görüyoruz.

1966 yılında PTT Araştırma Laboratuvarının ilerdeki elektronik

profesyonel cihazlar sanayiinin temeli olarak düşünülüp kurulması özellikle önemli bir noktadır.

1971 SONRASI DÖNEM

1971'deki 12 Mart olayı sonucunda iktidarın "televizyonu yurt düzeyine yayma" politikası, özel sektördeki montaj firmalarını çok etkiledi. Televizyon verici gücü 1971'de 5,7 KW'tan 1972'de 117,8 KW'a çıkarken ve izleyen yıllarda da artış devam ederken, televizyon alıcı montajı da 1971'de 7000 iken 1972'de 40 000 e, 1973'de 152 000 e ve günümüzde 700 000 e yaklaşan sayılara yükselmiştir (4). İşte bu "TV patlaması" tüketim elektroniği alanında dönemin en önemli olayıdır.

Diğer yandan radyo talebinin azalmaması (5), 1974-75 de kendi aralarında örgütlenen büyük montaj firmalarının bir yandan Montaj Sanayii Kararnamesinin öngörmediği biçimde çalışan küçük firmalara, öte yandan Avrupa'dan gelen yabancı TV alıcılara karşı yürüttükleri çaba dönemin önemli gelişmeleridir (6).

1972 sayılarıyla 276 milyon TL'lik öz sermaye yatırımı, 1325 işçi ve 34 mühendisle yıllık 65 milyon brüt kâr sağlanması, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığının sayılarına göre X 20 kSr marjıyla çalışılması, sanırım sektörün kârlılığı hakkında bir fikir vermeğe yeterlidir (3).

Telefon cihazları ve santralleri imalatında ikinci Beş Yıllık Kalkınma Planı hedeflerini aşan gelişim ilginçtir, özellikle North Electric Telekomünikasyon A.Ş.'nin üretimi ile sağlanan bu gelişime karşın telefonun büyük kentlerimizde bir karaborsa malı olma durumu devam etmektedir.

Pikap, teyp gibi malların üretimi büyük sayılara çıkmamaktadır. Yılda 20-25 000 pikap, 5-10 000 teyp imal edilmektedir.

Şebeke geriliminin düzensizliği nedeniyle geniş ölçüde satış olanağı bulan televizyon regülatörleri ve ileri için oldukça ümit veren bir alanda küçük hesap makineleri imalatı diğer i-

ki üretim konusu oldu.

Devre elemanları alanında kondansatör ve TV tüpü imalatı hakkında bazı haberler varsa da piyasaya yansımış bir durum henüz yok. Aynı şekilde baskı devre plakaları yapımı için de bir girişim olduğunu ve üretimin henüz başlamadığını belirtelim.

Profesyonel cihazlar imali alanında küçük birkaç girişim kayda değer bir başarıya ulaşamadı. Son yılların güncel konusu "savaş ve uçak" sanayilerine ilişkin olarak bazı girişimcilerin telsiz prototipleri yaptığına, buna karşılık, 21.11.1975 tarihinde bu alanda üretim yapmak için Kara Kuvvetleri Güçlendirme Vakfı'nın X 61 hissesine sahip olduğu bir şirket kurulduğuna ve hemen teknoloji ithaline yöneldiğine değinelim.

1972 yılında derlenen bilgilerden oluşan Türkiye Sanayi Rehberindeki verilere dayanarak sektördeki yatırımın % 79'unun İstanbul'da yapıldığını, sektördeki şirketlerin X 66'sının sermayesinin 1 milyon TL'nin altında olduğunu ve yalnızca X 8'inin sermayesinin 10 milyon TL'dan fazla olduğunu öğreniyoruz (7).

Özel sektör dışında da bu dönemde önemli adımlar atılmıştır. Herşeyden önce 1971 yılı, kamu imalatında önemli bir adım beklediği, dar boğazın kendini gösterdiği bir yıl olmuştur. Profesyonel cihazlar imalatını gerçekleştirecek bir Kamu Anonim Ortaklığı kurulması için hazırlanan rapor 1971 yılında tamamlanmış ve günümüze dek pek çok kişi ve kuruluşun katkılarıyla geliştirilmiş olan bu çizgide somut bir uygulama başlamamıştır.

1972 yılında TBTK bünyesinde çalışmaya başlayan Marmara Araştırma Enstitüsü'nde bir Elektronik Ünitesinin kurulması; 1972'de iktisadi Kalkınma Vakfı uzmanı İves Biry'nin yurdumuzda bu sektörü incelemesi; 1973 Milli Prodüktivite Merkezi Semineri (8); 1974'de Elektronik Sanayii Sergisi (9); Elektrik Mühendisleri Odasının çeşitli çalışmaları (10) (11), elektronik sanayinin birçok çevrede önemle ele alınmaya başladığının kanıtlarıdır.

1973 yılında PTT Araştırma Laboratuvarında 12 kanallı kuranportör imalatına başlandı. Aynı dönemde TEK Akköprü Araştırma Merkezinde, TCDD Elektronik Araştırma Merkezinde üretime geçilmesi profesyonel elektronik cihaz imalatında kamu sektöründeki çalışmaların önemlilerindedir.

GÜNÜMÜZ ve GELECEK

Elektronik sanayiine yurt ekonomisi açısından bakılırsa ilk gözlenen gerçek kuşkusuz sektörün küçüklüğüdür. 1972 sayılarıyla belirtirsek, Gayri Safi Milli Hasılaya katkısı X 0,3 (12), imalat sanayii içindeki payı X 0,1 (13) olan bir sektördür elektronik sanayii.

Özel sektör tüm teşvik tedbirlerine karşın dayanıklı tüketim malları üretimi dışında yatırım yapmamakta, bu konuda bir atılım yapması için bile -"TV patlaması"nda gözlemlendiği gibi- kamudan önemli bir iticilik görevi beklemektedir. Diğer sanayi dallarında olduğu gibi elektronikte de tekelleşme belirlemekte ve bu büyük şirketler Elektronik Sanayii Kararnamesinde (14) ham madde gümrük vergilerinde önemli indirimler sağlayacak kadar da etkili olabilmektedir.

Kamu sektöründeki profesyonel cihaz üretimi koordine edilmekte, hepimizce bilinen bürokratik engellemelerle karşı karşıya bırakılmaktadır.

1964 yılında Milli Güvenlik Kurulu'nun aldığı karar çizgisinde bir ilerleme olmadı günümüze dek. Telsizi yasaklıyan 3222 sayılı yasa planlamanın aksine önerisine karşın (15) hŞia yürürlükte. Profesyonel cihaz alanında yatırım yapacak Kamu Anonim Ortaklığı da gerçekleşmedi.

Elektronik sektörde dış ticaret ilişkileri gerek sermaye azlığı, gerek teknoloji geriliğinin bir göstergesi olarak incelenmeğe değer.

1973 yılında sektörel dış ticaret açığı 9-19 511 768 TL idi ve ihracat ithalatın on binde üçünü oluştuyordu.

1974 yılının ilk 6 ayında TV alıcı ihracatının geliştiğini görüyoruz. 2 milyon liralık ihraca-

tlı 7a 41'ini TV alıcıları sağlıyordu. Sektörün hammaddesinin ithalata dayanması nedeniyle ihracat artımı dış ticaret dengesini sağlamıyor. Nitekim 1974 yılının ilk 6 ayında elde edilen sonucu kullanarak 1974 yılının tüm sektörel ithalat ve ihracatını tahmin edersek açığın % 47 arttığını görürüz.

ORTAK PAZARIN ETKİSİ

Yurdumuz sanayiinin hangi dalı incelenirse incelenirse Ortak Pazarın etkisinin önemle ele alınması gerekmektedir.

Yurdunuzda radyo ve TV alıcısı monte eden firmaların hammadde ve teknoloji bakımından yurt dışındaki bazı büyük imalatçılara bağlı oldukları bilinen bir gerçektir. Ortak Pazara girilmesi durumunda bu ana firmaların Türkiye'deki montajcıları baltalaması için bir neden göremiyoruz. Yalnız bu konuda "Ortak Pazar içinde Türkiye'de tüketime olan talep" ve "emek göçü" olmak üzere iki noktanın açıklığa kavuşması gerekmektedir.

Ortak Pazara girme sonucunda Türkiye'nin bir açlık ülkesi durumuna gelmesine -pazar ihtiyacı büyük olan kapitalizm tarafından- yol açılmayacaktır. Yurdumuzda gerek ilkel bir teknoloji ile üretim yapan, ilerleme ve temel alanlarda gelişme olanağı bulamayan bir sanayi; gerek belirli bir düzeyde tarım olacak ve böylece oluşacak talep uluslararası kapitalizme pazar olanağı sağlayacaktır. Demek ki radyo TV gibi alanlarda hem Türkiye içinde hem de komşu ülkelerde belirli bir talep olacağı tahmin edilebilir.

İkinci bir nokta olarak işgücü göçü ele alınmalıdır. "Ortak Pazara tam üye olunca işgücünün de serbest olacağı, dolayısıyla Türkiye'deki ücretlerin Avrupa düzeyine gelince yabancı sermayenin yurdumuzda montaj yapmaya ihtiyacı olmayacağı" yolundaki görüş de sanırız gerçekçi değildir, tş gücü karşılığı işçiye ödenen paranın nasıl belirlendiği hem kuramsal olarak saptanmış hem de yüzyılların pratiğinde denenmiştir. İşçiye verilen ücretin onun beslenme, konut gi-

bi gereksinmeleriyle ilgisi çok açıktır. Bir zamanlar bol et yiyen insanımız uzun yıllardır etmek yemeye alıştırmış, kötü konutlarımız dünya şehircilik yazınına geçmiştir. Bu sosyo-ekonomik yapı içinde değişmesi çok uzun zaman alacak yaşama koşullarımız verili oldukça niteliksiz emek Avrupa ülkelerinden düşük ücretli, olmaya devam edecektir. Bu arada montaj sanayiinde geçerli olan niteliksiz emekten söz ettiğimizi, teknisyen, mühendis gibi elemanlara geniş ölçüde dayanan ileri teknolojik çalışmalar gerektiren sanayiye az sonra değineceğimizi belirtelim.

Sonuç olarak yurdumuzdaki radyo-TV alıcısı montajının Ortak Pazardan sonra da devam edeceğini tahmin edebiliriz.

Teknoloji yönünden **bol miktarda** araştırma, **nitelikli personel** gerektiren **yarıiletken yapımı**, profesyonel cihaz **imalatı** gibi alt sektörlerde **ise tamamıyla** aksi bir durumla **karşı karşıya** kalacağımızı söylemek bir kehanet olmasa gerek. Herşeyden önce büyük yabancı sermayenin teknolojinin bu en ileri aşamasındaki sektörde imalatı kendine ayırdığı kesindir. Bir **yandan** yurdumuzda yetişen nitelikli personelimizi yukarda değinilen göç içinde kendi tesislerine çekecek, öte yandan Türkiye'deki imalatı kendi içinde **eritecek** veya tümüyle kapatacağı. Gümrüksüz, korumasız bir **az gelişmiş** ülkede böyle bir **sanayi dalının** gelişmesi söz konusu **değildir**.

Avrupa Ekonomik Topluluğu içinde birçok ülkenin **kurulu bazı** sanayi dallarını korumaya çalıştıkları günümüzde **gözlenmektedir**. Bizim üyeliğimizden sonra da bu durumun devam **edeceği** kesindir. Eğer o güne **dek biraz geliştirebilirsek** profesyonel cihazlar ve devre **elemanları** imalatımızı, belki **de bazı** koruma tedbirleri sağlayabiliriz.

SONUÇ

Günümüz sosyo-ekonomik **yapısını** verili kabul edersek,

1. Özel sektörün tüketim bölgelerine yakın büyük şehirlerde üretim yapan, **giderek te-**

kelleşen kuruluşlar, içinde tüketim cihazları üretimine devam edeceğini,

2. Kondansatör konusunda gözlediğimiz gibi zamanla bazı devre elemanlarının yurt içinde yapımının da fizibil olmasıyla birkaç devre elemanı yapımının da beklenebileceğini,
3. Her yerli montajcı firmanın yurt dışındaki bir başka ana firmanın geliştirdiği teknolojiyi kullanması nedeniyle ileri teknoloji için gereken talebe ulaşılamayacağını,
4. Kamudaki yatırımların günümüzdeki sorunları çözüme gitmediği gibi, Ortak Pazar rekabetinden çok büyük zarar göreceğini

tahmin ediyoruz.

KAYNAKLAR

- (1) *Yazıcı, H., Oker Gürlü, Ali Torun, "Elektronik Sanayi" Basılmamış çalışma.*
- (2) *DİE, Dış Ticaret İstatistikleri.*
- (3) *Sanır, A., "Türkiye'de Elektronik Endüstrisi Kurulmasıyla İlgili Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Çalışmaları", MPM Semineri, Aralık 1973.*
- (4) *Elektrik Mühendisliği, Kasım 1974, Sayı 215*
- (5) *Kotan, K., "Türkiye'de Elektronik Tüketim Ekipmanlarının İç ve Dışa Dönük Pazarlama Sorunları", MPM Semineri, Aralık 1973*
- (6) *31 Ocak 1975 ve 25 Şubat 1975 tarihli Cumhuriyet Gazeteleri*
- (7) *Türkiye Sanayi Rehberi, TTOSOTB Birliği, 1973*
- (8) *Elektrik Mühendisliği, Aralık 1973, Sayı 204*
- (9) *Elektrik Mühendisliği, Nisan 1973, Sayı 208*
- (10) *Elektrik Mühendisliği, Mayıs 1974, Sayı 209*
- (11) *Elektrik Mühendisliği, Mayıs 1975, Sayı 221*
- (12) *Schoomal Raporu*
- (13) *İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı*
- (14) *Elektrik Mühendisliği, Kasım 1974, Sayı 215*
- (15) *Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı*

PANEL

türkiye
elektronik
sanayii

TÜRKİYE* DEKİ ELEKTRONİK SANAYİİNİN GELİŞTİRİLMESİNDE UYGULANMASI GEREKLİ YÖNTEMLER

Nafiz ÇUBUKÇU

Türkiye'de elektronik sanayinin kurulması konusu yaklaşık olarak 1960 yılından beri kuruluşlar ve ilgili teknik elemanlar arasında tartışma konusudur. Fakat bugüne kadar elektronik sanayinin tarifinde bile bir anlayış birliğine varılamamıştır. Uzun yıllar, işin neresinden başlanacağına tartışılması ile geçirilmiştir, tik yıllar difrenç, kondansatör, elektronik lambalar, tranzistorlar gibi devre elemanlarının yapımından başlanması gerektiği kanısı ağır basmıştır. Oysa, bu konular, demir-çelik üretim sanayii ile motor sanayinin veya silah sanayinin ayrı olduğu kadar ayrı konulardır.

Elektronik sanayii ile ilgili mühendisliğin adlandırılmasında bile üniversitelerimiz arasında görüş birliği yoktur. İstanbul Teknik Üniversitesi elektronik mühendisi değil elektronik ve telekomünikasyon mühendisliğini kapsayan "zayıf akım kolu elektrik mühendisi", Orta Doğu Teknik Üniversitesi ise aynı hizmetleri görmek üzere yetiştirdi-

ği mühendislere "elektronik mühendisi ve telekomünikasyon mühendisi" ve bunun sonucu olan elektronik ve telekomünikasyon sanayii konusunda ortak görüşe varamamış durumdadır.

Ancak, bir yandan kavram tartışması devam ederken diğer yandan elektronik ve telekomünikasyon sanayii dalında kârlı görülen alanlarda özel girişimciler; zorunlu görülen hallerde kamu kuruluşları birçok tesis kurmuştur. Örneğin, özel girişimciler radyo, televizyon, telekomünikasyon kabloları, telefon santralleri, telsiz, kamu kuruluşları kuranportör, telefon santrali yayın tesisleri kurmuşlar ve kurmaktadır. Bunlara ek çok çeşitli yan sanayi dalından da söz edilebilir.

Ben bu sanayi dalını "bilgileri elektriksel işaret haline dönüştürerek taşıyan veya işleyen her türlü araç ve gereç yapımı" olarak anlıyorum. Diğer bir deyimle her türlü telekomünikasyon, radyoyayım ve televizyon cihaz ve tesisleri, elektronik tıbbi cihazlar, bilgisayarlar (komputer), elektronik ölçü aletleri, uzaktan kumanda sistemleri, radarlar, gemi hareketlerindeki yardımcı elektronik cihazlar, maden aramada kullanılan çeşitli elektronik cihazlar ve benzeri diğer araç ve gereçler bu kapsama girmektedir.

Bu kadar geniş bir kapsamı olan sanayi ürünleri Türkiye'de en uygun şekilde nasıl üretilebilir?

Öncelikle şunu söyleyebilirim ki bu sanayi ürünlerinin hepsinin bir kuruluş tarafından üretilmesi söz konusu olamaz. Dünyada da böyle bir ülke yoktur.

Yine şunu kesin olarak söylerim ki, toplumun ve sanayinin sinir sistemi olan elektronik ve telekomünikasyon cihaz ve tesislerinin üretimi, özel girişimcilerin, kâr açısından değerlendirmelerine ve insafına asla bırakılamaz.

Olamıyacakları ve olmaması gerekenleri saptadıktan sonra olması gerekenleri saptamak kolaydır. Bunları şöyle sıralayabiliriz:

1. Elektronik ve telekomünikasyon sanayii, uygun bölümlere ay-

rılmalıdır.

2. Bu bölümlerin kurulmuş olanlarının geliştirilmesi ve kurulmamış olanların kurulması emredici bir plana bağlanmalıdır.

3. Bölümlerin herbirini geliştirecek, kuracak ve yönetecek ayrı ayrı kamu kuruluşları oluşturulmalıdır. Bunların işbirliğini sağlayacak yasal bir organ kurulmalıdır.

4. İşçi çalıştırma zorunluluğu (istihdam kapasitesi) en yüksek olan bu sanayi dalına, çalışanların katkısı sağlanmalı ve yönetimde ağırlık çalışanlarda olmalıdır. Kamu kuruluşlarının modern sanayinin dinamiklerine ayak uyduramayacağı görüşünde olanların yönetimde ağırlığı olmamalıdır.

5. Kurulacak kamu kuruluşlarının etkin denetimi sağlanmalıdır. İş kötü veya ters yapmak kadar, işi geç yapmak veya yapmamak da cezalandırılacak sebep sayılmaktadır.

6. Türkiye'de, kamu ve özel girişimler arasında, çalışanlar için ücret dengesizliği ve yarışması sağlayan düzen değiştirilmelidir.

7. Elektronik ve telekomünikasyon sanayinin ülkenin çeşitli yerine dağılımı sağlanmalıdır.

8. Üniversitelerimiz ve Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu, çalışmalarını sanayiye dönük araştırmalara yönlentmeli ve kurulacak kamu kuruluşlarına ırsık tutabilecek şekilde çalışmalarına yeni bir yön vermelidirler.

9. Elektronik ve telekomünikasyon sanayinin tüm dalları özel girişimcilerin kâr alanı olmaktan çıkarılmalıdır.

10. Bakanlar Kurulunca kabul edilen 4.11.1974 tarih ve 7/9058 sayılı kararnamede öngörüldüğü şekilde kamu kuruluşları elindeki tesislerin özel girişimler haline dönüşmesi mutlaka önlenmelidir.

11. Yukarıda sözü geçen kararnamedeki gibi, büyük ölçüde kamu kuruluşlarının karnasından oluşacak tek bir anonim ortaklığın, bu alanda bütün işleri yapabileceği gibi bir görüşün tartışılmasına bile zaman ayrılmamalıdır.

112. Elektronik ve telekomünikasyon alanlarında çalışan mühendislerimiz, kendilerini, çok yüksek gelir sağlaması gereken kişiler olduğu inancından korumalıdır. Mesleklerinin güzelliğinin, paradan daha çok topluma katkıda olduğu gerçeğine kendilerini alıştırma zorunludur. Aksi halde, büyük kapitallerin kâr aracı olmaktan kurtulamazlar.

Yukarıda belirtmeye çalıştığım görüşlerin ışığı altında, Türkiye'de elektronik ve telekomünikasyon sanayiinin kamu kuruluşları eli ile kurulması ve geliştirilmesi gerektiği sonucuna varılmaktadır. Doktorluğumuzdan sanayiimize, eğlence ve eğitimimizden savunma sistemlerimize, bilgisayarlar ile yaşamımızın her bölümüne girmiş bulunan elektronik ve telekomünikasyon sanayii ürünlerini ne yurt dışı üreticilerine, ne de yurt içindeki özel girişimcilerin insafına bırakamayız.

Durum böyle olduğuna göre, bu sanayii kuracak ve geliştirecek kamu kuruluşlarını bir an önce kurmak ve bilimsel yöntemlerle çalışabilecek olanaklara kavuşturmak gerekmektedir. Çok acele gereksinimleri, karşılamak için kurulmuş olan bazı kamu kuruluşları yarar yerine zarar getirebilir. Ortak pazara tam üye olduğumuzda gümrük duvarları da kalkarsa, ciddi bir sanayi kurma olanağını tümüyle yitirebiliriz. Durumumuz, ağır sanayi yerine tekstil sanayii kurduğumuz gibi olur.

Gelişmiş diğer Ortak Pazar ülkeleri kendileri açısından yararlı bütün kolları bu sanayi dalında da bize kurdurur. Bu bakımdan elimizi çok çabuk tutmamız zorunlu duruma gelmiştir. Burada, elektronik ve telekomünikasyon dalında öğrenim görmüş tüm teknik personele büyük görev düşmektedir. Bir an önce elektronik ve telekomünikasyon mühendisleri bir araya gelerek gerekli ön çalışmayı yapacak bir grup kurmalı ve önerilerini kamu oyuna maledecek şekilde girişimde bulunmalıdır. Aynı daldaki diğer teknik personelin de örgüte katılması için gerekli girişimde bulunmalıdır.

PANEL

tünkiye
elektronik
sanayii

BİR SANAYİ SEKTÖRÜ HANGİ TEDBİRLERLE GELİŞTİRİLİR

-YADANASILBATIRILIR-

M. Burhanettin KAÇMAZ

1. GİRİŞ

26 Kasım 1974 tarih ve 15074 sayılı Resmî Gazete'de "Elektronik Sanayiini Geliştirme Politika Esasları"nın yürürlüğe konulmasına dair 4.11.1974 tarih ve 7/9058 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı yayımlanmıştır(1).

İstifa etmiş CHP-MSP iktidarının son günlerine rastlar bu yürürlüğe konma işlemi. Hatta sayın Ecevit yeni hükümeti kuramamış, "görevi iade etmiş", partisinin bakanlarının da görevden fiilen ayrılacaklarını bildirmiştir. Nitekim sayın Cumhurbaşkanı İrmak hükümetini 17 Kasım 1974'te, yani kararnamenin yayımlanmasından 9 gün evvel, kararın alınmasındansa 13 gün sonra atamış, İrmak hükümeti ise kararın yayımlanmasından 3 gün sonra yani 29 Kasım 1974'te güven oyu alamıyarak istifa etmişti. Kamu oyuna duyurulmasına gerek görülmemiş olan bu gerçekten pek önemli kararnamenin böylesi bir ortamda özellikle sessiz sedasız çıkarılışının ve yürürlüğe konusunun serüveni böyle (2).

2. İÇERİK

Gelelim kararnamenin içeriğine (3): Bazı verilerin ve istatis-

- (1) Bu kararname yayınlanmasından bu yana bazı kez üzerinde durulmasına rağmen (bak, Aydınliğa Doğru, S. 15, s. 5-8), şimdiye dek bütünüyle eleştiri konusu pek olmamıştır. Nedeni bu sektörün güçsüzlüğüdür sanırım.
- (2) "Yangından mal kaçırma" deyimi pek uygun düşüyor. Ancak koalisyon ortaklarının hangisi burada etken, pek anlaşılıyor. Bizce (DPT + Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı) koalisyonu olsa gerek. Ayrıca unutmayalım ki aralarında derin ayrılıklar olduğu belirtilerek çözülmüş bir koalisyonun ve istifa etmiş bir hükümetin kaprisler nedeniyle imza bekleyen bir çoğunun yanısıra görüş birliği ile imzalayıp çıkardığı bir kararname bu.
- (3) Kararnamenin başlığı "Elektronik Sanayiini Geliştirme Politikası (veya Politik) Esasları" olsaydı Türkçeye daha uygun olurdu.

KARARNAME

26 KASIM 1974

Sayı : 15074

Karar Soyili : 7/9058

İlişik «Elektronik Sanayini Geliştirme Politika Esasları»nın yürürlüğe Konulması; Yüksek Planlama Kurulu'nun olumlu görüşünü bildiren 15/6/1974 tarihli ve 40 sayılı raporu Üzerine. 91 sayılı Kanunun 12 nci. 3222 sayılı Kanunun 7035 sayılı Kanunla değişik 5 inci ve 474 sayılı Kanunun 2 ne) maddelerine göre. Bakanlar Kurulunca 4/11/1974 tarihinde kararlaştırılmıştır.

TEKNOLOJİ BAKANLIĞI FİHRİ - KURULUŞLAR

Başbakan	Devlet Bakanı	Devlet Bakanı	Devlet Bakanı
BECEVİT Prof. İh. A. ERBAHAN	Devlet Bakanı S. A. EMRE	Devlet Bakanı O. EYÜBOĞLU	Devlet Bakanı I. H. BİRLER
Devlet Bakanı S. A. EMRE	A.1.1-1 Rakam 5- KAZAN	Millî Servisler Bakanlığı T. J. K.	Millî Servisler Bakanlığı T. J. K.
Devlet Bakanı S. A. EMRE	Devlet Bakanı H. İŞİK	Millî Servisler Bakanlığı Doç. Ü. D. HAY KAL	Millî Servisler Bakanlığı Doç. Ü. D. HAY KAL
Millî Eğitim Bakanı M. ÜSTÜNDAG	Bayındırlık Bakanlığı E. CEYİKÇİ	Ticaret Bakanlığı J. ADAK	Ticaret Bakanlığı J. ADAK
S. ve T. Bakanlığı S. CİZREUĞLU	Gün. ve Tekol. Rakam M. TÜRKMESOGLU	Gıda - Tarım v. Hıç. Bakanlığı Prof. K. ÖZALP	Gıda - Tarım v. Hıç. Bakanlığı Prof. K. ÖZALP
Ulaştırma Bakanı F. GDLEY	Çevre Bakanlığı Ö. S/İF	Sanayi ve Ticaret Bakanlığı A. DOĞRU	Sanayi ve Ticaret Bakanlığı A. DOĞRU
En. ve Tek. Kav. Bakanı C. KAYRA	Tarım ve Top. Bakanı O. BİRGİT	İnceleme ve T. Bakan. A. FİDAN	İnceleme ve T. Bakan. A. FİDAN
Kim. ve Koz. Bakanı M. ÖR	Oman Bakanı A. SEYER	T. ve Spor Bakanlığı M. Y. METE	T. ve Spor Bakanlığı M. Y. METE

Elektronik Sanayini Geliştirme Politika Esasları

AMAC:

Madde 1 — Elektronik sanayini, gümrük muafiyetlerinin kalkmasıyla 1985 yılına kadar geliştirmek. Ortak Pazar Ülkeleri rekabetinden sarar görmeyecek bir düzeye çıkarmak amaç olarak seçilmiştir.

GELİŞME HEDEFLERİ:

Madde 3 — Elektronik sanayini oluşturan bölümlere göre gelişme hedefleri aşağıda özetlenmiştir:

a. Elektronik cihaz ve sistemler

(1) Dayanıklı tüketim malları
Dayanıklı tüketim malları (Radyo, TV, Teyp ve Pikap gibi) üretim kapasitesinin tam olarak kullanılması ve kurulu tesislerin optimum kapasitelere ulaşmaları sağlanacaktır.

Bu amaca ulaşmak için, mevcut tesislerin kapasite artırıcı yatırımları ile yeni tesis kurulmasına yönelik yatırımlardan ancak halk sektörü ile gerçekleştirilmesi durumunda olanlar teşvik edilecektir.

2) Profesyonel cihaz ve sistemler

Özellikle kamu sektörünün kullandığı elektronik cihaz ve sistemlerin üretimini, yurt içi talebi karşılayacak düzeye çıkarmak amaç olacaktır.

Bu amaca ulaşmak için, mevcut kamu ve özel sektör üretim kapasitesinin kıymetlenmesi ve geliştirilmesine ilişkin tedbirler alınacaktır.

b. Devre elemanları

Her türlü elektronik cihazın bünyesinde kullanılan devre elemanları üretimine yönelik projelerin gerçekleştirilmesi konusunda, yurt içi talep seviyesi ve imalatın yüksek teknik bilgi gerektirmesi gözönünde tutularak ihracata dönük olmak üzere yabancı sermaye ilişkisi üzerinde çalışılacaktır.

ALINACAK TEDBİRLER:

Madde 3 — Dayanıklı tüketim malı ve profesyonel elektronik cihazların üretiminde kullanılan, aşağıda gümrük tarife pozisyonu belirtilen devre elemanlarının gümrük nispeti yüzde 1 e indirilmiştir. (Bu uygulama, devre elemanları üretimi yurt içinde başlayınca kadar devam edecektir.)

Gümrük Giriş Tarife Pozisyon No.

85.18	Elektrik kondansatörleri (sabit, değişebilir veya ayar edilebilir. 85.18.13 hariç)
85.19.11	Enterpotörler
85.19.13	Komitatörler
85.19.14	Röleler
85.19.21	Isıtıcı olmayan rezistanslar
85.19.22	potansiyometreler
85.21	Elektronik lambalar, tüpler ve valfler (85.20 pozisyonundakiler hariç olmak üzere, sıcak katotlu, soğuk katotlu veya (otokatotlu olanlar), ezcümle: Havası alınmış buharlı veya gazlı lambalar, tüpler ve valfler (civa buharlı redresör tüpler dâhil), katodik tüpler, televizyon kameraları için valfler v. s.; Fotoelektrik selüller; monte edilmiş transistörler ve monte edilmiş benzeri yarı nakil elemanlar; monte edilmiş pliza elektrik kristalleri.

Madde 4 — Profesyonel elektronik cihaz imalatı yurt içindeki yerli firmalara ihale olduğunda takdirde ödemelerde kolaylık sağlanacaktır.
a) Kamu kuruluşları ihtiyaçları olan elektronik cihazların ihalesini, yurt içinde üretim yapan sanayilere ihale ettikleri takdirde sipariş bedelinin üçte birine kadar imalatçı firmaya avans olarak Ödeyebilir. Bu ödemede mevzuata uygun teminatlar aranacaktır.

b) imalatçının yapacağı cihaz teslimatına göre kademele ödemeye gidilmesi sağlanacaktır.

Madde 5 — 3222 sayılı Telsiz Kanununun 7035 sayılı Kanunla değişik 5. maddesi gereğince alınması zorunlu bulunan kullanma İzni;

a) Müracaattan en geç 30 gün içinde cevaplandırılacak ve
ti) Müracaat eden kuruluşun haberleşme İhtiyacının süratli ve emniyetli bir şekilde yürütmesi dikkate alınarak Ulaştırma Bakanlığınca sonuçlandırılacaktır.

ORGANİZASYON:

Madde P — Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı bünyesinde aşağıda görevleri tanımlanan «Elektronik Sanayi Teknik Kurulu» faaliyete geçecektir.

a) Kamu sektörü profesyonel dna» ihtiyaçlarının belirli bir zaman içinde karşılanması amacıyla bir program hazırlayacaktır. Bu programa bağlı olarak. Kuruluşlar yıllık ihtiyaçlarını mevcut endüstrinin yapabileceği cihazlara öncelik verilerek yurt içi İmalat için ihaleye çıkaracaktır.

b) Kurul, kamu sektörünün elektronik cihaz ihtiyacının İthal yoluyla veya yerli Üretimle karşılanması konusunda kuruluşlara yardımcı olacaktır. Kurul, elektronik cihazların yurt içi üretimi için yeterli anın ayrılmasını sağlayacaktır.

O Fonksiyonları aynı olan cihazlar için asgari nitelikleri belirten tek tip İhale şartnamesi hazırlanacaktır. Bu şartnameler milli standartlar hazırlanmaya kadar yürürlükte kalacaktır.

d) Hazırlanan ihtiyaç programına göre standart yapılacak ve Türk Standartları Enstitüsü tarafından yürürlüğe konulacaktır.

e) Hazırlanan İhtiyaç programına göre, yeni dizaynı gerektiren cihazların ara. ttnna - geliştirme programı düzenlenecektir. Bu program TBTAK'ın koordinatörlüğünde, bünyesinde araştırma laboratuvarı bulunan kuruluşların işbirliği ile uygulamaya konulacaktır.

f) Devre elemanları imalatı amacıyla yapılabilecek İtudi yapacak veya yaptıracaktır.

Kurul, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı bünyesinde Milli Servisler Bakanlığı, Millî Güvenlik Kurulu, Genel Kurmay Başkanlığı, TEK Gn. Md. PTT Gn. Md. TBTAK, TSE, MKEK Gn. Md. ve TRT Gn. Md. temsilcilerinden oluşacak ve sekreteryası hizmetleri Bakanlıkça yürütülecektir. Gerektiğinde Özel sektör temsilcileri kurul çalışmalarına katılacaklardır.

Madde 7 — Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı bünyesinde, Madde 9 da tanımlanan görevler bitinceye kadar yeter sayıda mukavele ile teknik personel çalıştırılacaktır. Ayrıca, Teknik Kurul'un çalışma düzeni ve kurullarına Ödenecek ücret tutumları bir esasa bağlanacaktır.

Madde 8 — Türkiye Elektronik Sanayii A. O. PTT Gn. Md. Koordinatörlüğünde. MKEK Gn. Md., TRT Gn. Md. TUSAS (Türkiye Uçak Sanayi A. Ş.) ve TEK Gn. Md.'nin katıldığı bir İştirak şeklinde kurulacaktır. Bu ortaklığa Ordu Yardımlaşma Kurumu (Bir kısmı MEYAKA devredilmek üzere), yurt dışında çalışanlar katılacak ve bu grubun toplam katılma yüzüde 51 olacaktır.

Kuruluşu kamu ihtiyaçlarına dönük ve en kısa zamanda faaliyete geçebilmesi için PTT Gn. Md. Araştırma Laboratuvarı (Ümraniye/İstanbul) ve TEK Gn. Md. bünyesinde bulunan elektronik cinas Üretim ünitesi defter kayıtları üzerinden yeni ortaklığa devredilecektir.

31 ARALIK 1975

Sayı: 15455

Karar Sayısı: 7/10977

Bakanlar Kurulu'nun 4/11/1974 tarih ve 7/9058 sayılı Kararnameyle yürürlüğe konulmuş bulunan «Elektronik Sanayini Geliştirme Politika Esasları'nın 8 İnci maddesinin ilişik şekilde değiştirilmesi; Yüksek Planlama Kurulunun 23/7/1975 tertü ve 100 sayılı raporu üzerine, 91 sayılı Kanunun 12 nd. 3223 sayılı Kanunun 7035 sayılı Kanunla değişik 5 nci ve 474 sayılı Kanunun 2 nci maddelerine göre. Bakanlar Kurulunca 10/11/1975 tarihinde kararlaştırılmıştır.

10/11/1975 tarihli ve 7/10977 sayılı Kararnameyi ekidir.

Madde 8 — Sermayesinin H 51.1 Kara Kuvvetlerini Güçlendirme Vakfı, Hava Kuvvetlerini Güçlendirme Vakfı, Türk Donanma Vakfı, PTT Biriktirme ve Yardımlaşma Sandığı, Vakıflar Bankası, Şekerbank gım özel statülü kuruluşlar arasında; % 49'u ise kamu kesiminden PTT Genel Müdürlüğü, TEK Genel Müdürlüğü, Makin» ve Kimya Endüstrisi Kurumu Genel Müdürlüğü, ve Denizcilik Bankası Gemi Müdürlüğü arasında bölünmek üzere «Türkiye Elektronik Sanayii A. O.» kurulacaktır. Kuruldan sonra ortaklık yurt dışında çalışan işçiler, halk, ve bankaların katılmasına açık tutulacaktır.

Ortaklık, PTT Genel Müdürlüğü Araştırma Laboratuvarı, TEK Genel Müdürlüğü ve ortak olan diğer kamu kuruluşlarının elektronik İlgili üretim tesislerinin hizmetinden karşılığını ödemek üzere yararlanabilecektir.

Türkiye Elektronik Sanayii A. O. nin kurulması Sanayi ve Teknoloji Bakanlığının koordinatörlüğünde gerçekleştirilecektir. Türkiye Elektronik Sanayii A. O. nin kamu kuruluşları ile işlerinin süratle halledilebilmesi Sanayi ve Teknoloji Bakanlığının başkanlığında faaliyet gösterecek olan Elektronik Sanayi Teknik Kurulu tarafından sağlanacaktır. Kurul bu maksatla en az ayda bir defa toplantı yapacak ve alacağı kararlarla Bakanlığa teklif ve tavsiyelerde bulunacaktır. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığınca onaylanmış Kurul kararlarının İlgili özel ve kamu kuruluşlarına intikal ettirilip kuruluşların bu kararlarla İlgilı tedbirleri almaları sağlanacaktır.

tiksel bilgilerin eksikliği nedeniyle ayrıntılı bir inceleme yapmayacağız (4), ancak önemli pasajları gözden geçirmekle yetineceğiz. Bunu yaparken de kararname bölümlerinin başlıklarını kendimize ara başlık olarak alacağız.

2.1. Amaç

Amacı açıklayan Madde 1, pek kısa ve anlamsız olmakla beraber, elektronik sanayiinin, AET'ye tam üye olunması halinde gümrük duvarları kalkacağından (5), rekabet edebilecek düzeye ulaştırılması için geliştirilmesi gerektiğini söylemek istiyor olmalı. Kimsenin hakkını yememeli ve tüm sanayi dallarının AET'ye girişimizle birlikte çökmesini önlemek gerektiği bulgusuna varanlara teşvik etmeliyiz. Öyle ya, hani yıllarca AET'ye girilmesine karşı çıkan görüşlere, bu yöndeki uyarılara aldırmanın çevreler birden tehlikeyi görmüşler, yerli imalat sanayiini geliştirme çabalarına girmişler ve bu yönde, bu ve benzeri kararnamelemlerle sektörel geliştirme tedbirlerine yönelmişler. Amacın açıklanışındaki mantık sanki "AET'ye girmekle bir hata ettik, gelin şunu bir takım tedbirlerle telafi edelim" der gibi. Telafi etmenin yolunun henüz vakit varken AET'den derhal çıkmak olduğunun anlaşılacağını cümlelerin mantığından çıkarmak ise mümkün değil. Ayrıca kararnamenin yerli imalat sanayiini mi yoksa montaj sanayiini mi geliştirmeyi hedef aldığını getirdiği tedbirleri incelerken göreceğiz.

2.2. Gelişine Hedefleri

Madde 2'ye göre, montaj sanayiinin haklı kılınması için bulunan şemalara göre gidiyor ve sektörü elektrik ve elektronik ayırımı yanısıra bir de "cihaz ve sistemler" ve "devre elemanları" diye ikiye bölüyoruz. Tavuk mu yumurtadan, yoksa yumur-

ta mı tavuktan çıkar hikayesi gibi. Yani nasıl motorunu yaprardan otomobil yapıyorsak, defli 1 tümeşik devresini, rölesini bile yapmadan kumanda sistemleri kurmaya yönelelim diyoruz.

Neyse, tavır ilginç:

Dayanıklı tüketim malları (herhalde yenmediği için) (6) kapasitesinin tam olarak kullanılması ve (hatta) kurulu tesislerin optimum kapasitelere ulaşmaları (yani kârlılık oranlarının artırılması) sağlanacaktır.

Yatırımlarını halk sektörü ile gerçekleştirecek olanlar teşvik edileceklerdir.

Yani bolca banttan (herhangi bir kalite aranmaksızın) yayın yapan TV ve radyo istasyonlarının kurulmasına devam edilecek, TV cihazları tüketimi öylesine artırılacak ki, bunların montajı için dolmuş yabancı patentli (PTT-ARLA çok daha karmaşık olan kuranportör ve multipleks sistemlerini lisanssız yapıyor) dayanıklı tüketim mallarını monte eden atölyeler tam kapasitede çalışacaklar ve hatta yeni kuruluşlar oluşacak veya bunlar tevsii yatırıma geçecekler; bunun için halka açılacaklar, yani % 18 faizli (unutmayalım ki para piyasasında gayri resmi faiz haddi vergisiz, stopajsız şimdilik % 30'un üstündedir) tahvilleri gene çoğunlukla kendileri alarak, gelirlerinden vergi ödemek zahmetine katlanmadan veya dış ülkelerdeki emekçilerimizin tasarruflarını (döviz çevrilebilir mevduat (DÇM) veya benzeri kanallardan) halk sektörü adıyla yatırımlarına kullanarak teşvik alacaklardır.

Yani-kaldıysa-daha bir çok meşhur markalar çıkacak, bunlara servisler ve üstelik her biri için ayrı ayrı yedek parça gerekli olacak. Görüldüğü kadarıyla bir haber alma, eğitim ve dinleme aracı olarak ele alınması gereken bu cihazların,

şu andaki üretim keşmekeşinden kurtulması bir yana, daha bir çok tipin piyasaya sürülmesi sağlanacak. Standardizasyon, tek bir fabrikasyon ve örneğin üç ayrı kabiliyetteki tipe yönelmeyi, ucuza mal etme ve sürmeyi düşünense hiç yok.

Buraya kadar gösterilen gelişme hedefleri pek açık: kararnamemi hangi güçlerin yayınlattığı sorusuna bile kolayca "TV üreticileri" dedirtecek kadar. Bunun tam anlamıyla böyle olup olmadığını ise gene tedbirler bölümünü incelerken göreceğiz.

Bakalım bundan başka ne gibi gelişme hedefleri gösteriliyor (daha doğrusu gösterilmiyor). Kararnamenin bu pek önemli bölümü "kamu sektörünün kullandığı elektronik cihaz ve sistemlerin üretimini (sistemler üretilmez, planlanır; cihazları üretilir ve sistem kurulur), yurtiçi talebi karşılayacak düzeye çıkarmak amaç olacaktır" bunun için "mevcut kamu ve özel sektör üretim kapasitesinin kıymetlendirilmesi ve geliştirilmesine ilişkin tedbirler alınacaktır" gibi gerek pek hafifçe kaleme alınmış, gerekse hiçbir içerik taşımayan klasik tekerlemelerle sürdürülüyor. Az önce tüketim cihazları için öngörülen teşvik tedbirlerinden ise ses seda yok.

Devre elemanları üretimine gelincej"projelerin gerçekleştirilmesi konusunda, yurt içi talep seviyesi ve imalatın yüksek teknik bilgi gerektirmesi gözönünde tutularak ihracata dönük olmak üzere yabancı sermaye ilişkisi üzerinde çalışılacaktır" (anlaşılan İTT ülkemize de gelmek istiyor) deniyor. Olacak şey değil, hem dayanıklı tüketim malları, hem de profesyonel cihazların üretimleri yurt içi talebini karşılayacak seviyeye çıkarılacak, gene de 40 milyonluk Türkiye'de hiçbir devre elemanı kullanımı, üretimi için gerekli minimal kapa-

ra Herhalde kararnamenin bir gerekçesi olmalıydı. Ancak kamuoyunca tartışılmasına gerek görülmediği için yayınlanmamış sanırız. Metninde ise gerekçe niteliğinde açıklamalar bulunmadık,

(5) Amaç'ta "gümrük muafiyetlerinin kalkacağı" sözleri kullanılmış. Bizim bildiğimiz kadarıyla gümrük duvarları kalkacaktır. Yani mallar gümrükleme işlemine tabi tutulmayacaktır. Bu ise gümrükten muaf olmak demektir. Herhalde bir dil sürçmesi bu, ama böylesi önemli bir kararname imzalanır ve yayınlanırken okunsa idi çok iyi olurdu sanırız, belki diğer aksayan yanları da göze çarpardı.

(6) Bizce bunlar haber alma, eğitim ve dinleme araçlarıdır; "tüketim" aracı olmamalıdır.

siteye varmayacak. Hesapsız, kitapsız bir varsayım. En azından araştırma iyi niyetinden yoksun: Çeşitli tiplerde kondansatör imalatı için teşvik belgeleri verilmiş ve kurulan fabrikaların üretime geçmek üzere olduğundan, potansiyometre üretimi için teşvik tedbirlerinden faydalanmak üzere DPT'ye başvurulduğundan vb. bihaber bir tavır.

Ayrıca ihrac pazarları bulmak için yabancı sermaye getirmeye ne gerek var ki? Yoksa "imalatın yüksek teknik bilgi gerektirmesi" mi yabancı sermayeyi davet nedeni? Her halde 8-zellikle yararlanırken, direnç gibi elemanların üretiminin büyük yatırımlar gerektirmesi olsa gerek: (Örneğin) Teknolojiyi öğrenmek ve uygulamak kabil. Yoksa endüstrileşmiş ülkeler lisans ya da know-how satmıyorlar da, yatırıma ortak olmak mı istiyorlar? Böylece peşin bir davranışla devre elemanları problemi teslimiyetçi bir biçimde çözümlenmeye çalışılıyor. Bir yandan yüksek teknik bilginin edinilmesi gerekliliği unu-

tuluyor, ayrıca bu yüksek teknik bilginin (7) cihazların yapım teknolojisiyle birlikte geliştiği ve karşılıklı etkileri hiç önemsenmiyor. Kolaylıkla teknik ilerlemeye sırt çevrilme ve gerek devre elemanları üretiminde, gerekse cihaz yapımı ve sistemler planlamasında eskimiş teknolojilere yeni pazarlar bulmak çabasına giriliyor, böylece bu sektördeki baş döndürücü ilerleme karşısında, ilkelleşmiş, ama amortisman dan bile düşmemiş tesislerin, emperyalist ülkelerce geri kalmış ülkelere nakline yol açılıyor, tşte burada da, Bulgaristan'da yararlanırken endüstrisinin kurularak COMECON ve diğer sosyalist ülkelere ihracat yapıldığı unutuluyor.

2.3. Alınacak Tedbirler

İşte bu bölümde kararnamenin altında yatan çapanoğlu hiç de gizlenmeye bile gerek görülmesizin meydana çıkıyor (8). Dananın kuyruğu birden kopuveriyor ve Madde 3 ile bir takım devre elemanlarının gümrüğü yüzde 1'e indiriliveriyor (9).

Bir de, "Bu uygulamaya, devre elemanları üretimi yurt içinde başlayıncaya kadar devam edilecektir" ibaresi de konunca kurulacak sanayi de korunmuş (!) oluyor (10). Sanki bu arada piyasada stoklama olmazmış, hele "ilgili mercilere" yapılan müracaatlar anında değerlendirilir ve uygulama hemen değiştirilmiş ve hatta yeni kurulmuş sanayi çocukluk hastalıkları göstermeksizin derhal norm üretime geçermiş gibi. Üstelik bütün bu işlemler bitene dek zararına üretime dayanacak işletme sermayesine sahip olmak da her ihtimale karşı gerekli (11).

Gelelim şu "gümrük nispeti yüzde 1'e indirilen elektronik devre elemanlarının listesine. Ne biçim elektronik devre elemanları var onların içinde, örnekler alalım:

Elektrik kondansatörleri: sanki tüm kondansatörler elektronik devrelerde kullanılmış gibi (daimi motor kondansatörleri ya da güç kompanzasyonu kondansatörlerini düşünün).

- (7) Biz bu yüksek teknik bilginin/ -hem cihaz yapımından daha üst düzeyde olmadığı, -hem de edinilip, yurdumuzda uygulanamaz olmadığı, kanısındayız
üstelik böylesi bir kadronun oluşmuş olduğunu tahmin ediyor, bir araya getirilip acil çalışmalara girilmesini istiyoruz.
- (8) Kararnamenin zaten üç çarpıcı noktası var. Bunların ilki dayanıklı tüketim malları endüstrisinin teşvik görmesiydi. Bakalım arkasından neler geliyor.
- (9) Burada gümrüğün % 1'e indirilmesi, gümrük vergisi oranının % 1 olması anlamına geliyor. Oysa ithal edilen bir malın tüm gümrükleme giderleri bundan ibaret değil ve üstelik bazıları ise, örneğin istihsal vergisi gibi, gümrüklü tutar üzerinden hesaplanır. Böylece kararnameden önce normal gümrük vergisi % 35, AET için % 9,5 olan kondansatörün bu üç duruma göre birim maliyetleri şöyle olmaktadır:
% 35 : 1,805 birim . % 9,5 : 1,51 birim . % 1 : 1,412 birim
Hem, böylece şimdiye kadar AET kanalıyla (daha ucuz olduğundan) yurdumuza giren Avrupa menşeli ABD kondansatörleri, doğrudan pazar bulacaklar, hem de çok daha ucuz olan Sosyalist blokun kondansatörleri ile rekabet edebileceklerdir.
üstelik ithalatçı kâr payı olarak maliyete eklenen % 25-30'luk bir artışı da gözönüne alırsak, kullanma maliyetinin nerdeyse yarı yarıya düştüğünü görüveririz.
- (10) Örneğimizi sürdürmek için kağıt kondansatörlerin ana hammadde olan (malzeme giderleri tutarının yaklaşık % 50'si) kondansatör kağıdının AET'den ithali halinde * 57 gümrük vergisine tabi olduğunu belirtelim ve şu maliyet karşılaştırmasını yapalım. % 1 ile ithal edilen kağıt kondansatörün maliveti 1 birimden 1,42 birime çıkarırken, Yalnızca ana hammadde olan kağıdın maliyeti 1 birimden 2,17 birime çıkacaktır. Bu koşullarda yeni kurulan sanayi rekabet olanakları yok edilmiş ve sektörün değil teşviki, aksine ümitleri tamamen kırılmış olacaktır. Montaj sanayimizin devre elemanlarını % 1 gümrük vergisiyle ithal etmelerine rağmen fiyatlarını düşürmemiş olması da kâr marjlarının nasıl artmış olduğunu gösterir.
- (11) Eğer böyle değilse işletmeyi büyük sermayeye devretmek de var işin içinde. Onlar nasıl olsa bu kararnamenin altından çıkarlar, yürütmeyi durduruverirler. Kaldı ki burada bu kararnamenin çıkışından bu yana bir yıla yakın bir süre geçtiği halde, yalnızca bu maddesinin uygulandığını da hatırlatıverelim.

- Enterrüptörler, yani tüm devre kesicileri: İster 154 kV hatları için olsunlar, isterse gerçekten elektronik devrelerin anahtarlatna elemanları (12).
- Röleler: Herhalde aşırıgerilim röleleri de bu elektronik devrelerde kullanılıyor olsa gerek

Bu örneklemeler sürdürülebilir. Ancak göze çarpan bir nokta var; sanki elektrik sektörü de bu istisnadan yararlanıyor gibi. Çünkü birçok ithal listelerinde ve yönetmeliklerinde sanayicilere, hatta belli kesimlerine ithal izni öngörülürken, bu indirimde bir sınırlama yapılmamış, kimlerin hangi koşullarda bu durumdan faydalanacağı bile belirtilmemiş. Yani bildiğimiz aydınlatmada, evlerimizde kullanılan anahtarlar bile artık neredeyse gümrüksüz ithal edilecekler (13). Böylece bu liste ile ithal edilebilecek mallar elektrik sektörü için kurulmuş yan tesislerin çökmelerine de neden olacaktır. Bir de listenin içeriğinin gerçekten iddiasına uygun olup olmadığına bakalım (14). tik bakışta bakın ne gibi eksiklikler göze çarpıyor:

- Orta ve ses frekanslı tekniğinde kullanılan özel saçlar,
- Şarj edilebilir minyatür kurur bataryalar,
- Baskı devre imalinde kullanılan bakır kaplı pertinaks ve fibroglass levhalar,
- Çok ince bakır, kalay, alüminyum şerit ve yapraklar,
- Baskı devreler ve cihaz ir-

tibatları için özel kontaklı konnektörler,
 Ferrit trafo ve bobin göbekleri.

Ayrıca bu listeye göre monte edilmiş yariletken ve kristaller getirmek mümkün, ama yongalar (chip) ya da kristal getirip, ihtiyaca göre kesmek olanaksız. Yani ne bulursak onu kullanacağız.

Ölçü aletlerine, hatta üretim ve montaj için özel cihaz ve gereçlere ise hiçbir kolaylık sağlanması düşünülmemiş. Böylece laboratuvarsız, üretim kontrolsüz araştırma ve geliştirme bir sanayi öngörülmüş oluyor. Dolayısıyla maliyet girdileri artan bir sanayi, yine AET'de rekabet olanağı bulamayacaktır.

Böylece ne yanından bakarsanız bakın bilgi ve iyi niyetten tamamen yoksun, amacında açıkladıklarına hiçbir şekilde varmayacak bir geliştirme politikası ortaya çıkmış oluyor bile. Ancak biz bir takım iyi niyet gösterileri ve tekerlemelerle yutturulmaya çalışılan bu politika ve tedbirlerin asıl amacının, henüz çekirdekleşme aşamasına, dağınık bir şekilde oluşturulan araştırma ünitelelerinde yeterli teknik bilgili ve ilerici tavırlı teknokratların çabalarıyla girmekte olan elektronik sektörünü daha doğuşunda boğazlamak, bütünüyle dışa bağımlı kılmak olduğunu biliyoruz. Kararnamede sözü geçen diğer tedbirler ve özellikle örgütlenme ilkeleri bunu

pek de iyi doğruluyorlar.

Madde 4 yerli firmalara ödeme kolaylıkları sağlamaktan öteye gitmiyor; yurt içinde yapılan cihazların dış firmalara ihale edilemeyeceğini hiç söylemiyor (15).

Madde 5'te ise amatör radyoculuğun serbest bırakılacağını ima eden bir kayda rastlanmıyor. Teknik eğitimle ilgili hiçbir sözün edilmediği bu tedbirler kısmında, haberleşme özgülüğünün de sağlanması arzusu hiç yer almıyor. Toplumun çeşitli kesimlerinin görüş ve kültürlerini aktaracağı elektronik yayın organları hiç de öngörülmüş oluyor.

2.4. Organizasyon

6. Maddeye göre bir "Elektro-nik Sanayii Teknik Kurulu" oluşturulacaktır. Görevleri de bu maddede anlatılmış. Anlaşıldığı kadarıyla bu kurul kamu sektörünün ihtiyaçlarını merkezî bir şekilde ele alacak, programlayacak ve bu ihtiyaçların nasıl giderileceği konusunda hem kamu sektörüne yardımcı olacak, hem de onları denetleyecektir. Ayrıca şartnameler hazırlayacak, standartlar yapacak ve devre elemanları için fizibilite etüdüleri yapacak ve yaptıracaktır.

Ancak hiçbir yerde bu kurulun yetki ve sorumlulukları belirtilmemiş ve sınırlanmamıştır. Kime karşı sorumlu olduğu da belli değildir. Oluşumuna bakılırsa çalışmalarını Sanayi

(12) Unutmayalım ki bunların fiyatları oranı da nerdeyse kullandıkları gerilimlerin oranlarındadır.

(13) Aslında bizde uygulanan gümrük tarife pozisyonları AET'de olduğu gibi istatistik numaraları ile yeterince ayrıntılı olmadığından bir çok malı kullanım yeri ve özelliklerine göre birbirinden ayırmak olanağı da yok. Bu nedenle bir "reed" rölesi ile aşırı gerilim rölesi aynı istatistik numarası ile ithal edilebiliyor. Bu da tabiatıyla belli tip röleleri imal eden bir kuruluşun bunların ithalini yasaklamasını ve kararın uygulanmasını pek güçleştirmekte, hatta olanaksız kılmaktadır.

(14) Bizce değil uzmanlaşmış bir eleman, rasgele bir elektrikçi bile bu listeyi, gümrük tarife cetvellerinden çıkartabilirdi. Yılların kıyımı galiba DPT de teknik eleman da bırakmamış,

(15) Yoksa Dünya Bankası bu işe çok kızabilir ve kredileri kesebilirdi. Bilindiği gibi Dünya Bankası kredileri, verildikleri yatırım ihtiyaçlarının;

- Kendisine üye ülkelerde,
- İsviçre ve ait olduğu ülkede

ihaleye çıkarılmasını şart koşar. Bu ihalelerdeki ilk fiyat karşılaştırmaları da CİF tutarı üzerinden. Böylece ciddi ihalelere ancak kamu sektörünün katılabildiğini gözönüne alırsak, bizim fiyatlarımız -normal gümrüklü ham ve yarı mamulü içerdiğinden- daima daha pahalı düşecektir ve ihale başka ülkede kalacaktır. Bir de "yurt içindeki yerli firmalar" ibaresi geçiyor metinde. Dil sürçmesi mi, yoksa yurt içindeki ecnebi firmalara yüz mü verilmek istenmiyor, belli değil.

ve Teknoloji Bakanlığı bünyesinde yürütecektir. Ama oluşacağı temsilciler arasında bu bakanlıktan kimse yoktur. Bağlı olduğu merci ise belli değildir. Ne kararnameyi hazırlayan DPT, ne de Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı bu işten sorumludur. Üstelik gerektiğinde özel sektör temsilcileri de bu kurula alınabileceklerdir, ama ne EMO ve TMMOB'den, ne de PTT'den sonra ikinci büyük haberleşme şebekesine ve demiryolu sinyalizasyonuna sahip TCDD'den, ne profesyonel elektronik cihaz ve sistemleri en çok kullananlardan biri olan Sağlık Bakanlığında, ne de THY'dan temsilci alınmayacaktır. Teknik personeli yetiştiren, eğiten ve araştırma yapan, iyi kötü yeterli laboratuvarlara sahip olan üniversite ve benzeri kurumlardan temsilci alınmaya hiç mi hiç gerek görülmemiştir (16).

Ayrıca alınacak temsilcilerin sayısı ve ağırlıkları da belirlenmemiştir. Hangi koşullarda özel sektör temsilcilerinin bu çalışmalara katılacağı saptanmamıştır. Anlaşılan her temsilci eşdeğer oya sahiptir. Yani birçok üretimi gerçekleştirebilecek güçteki PTT temsilcisi ile, henüz standart hazırlayacak güce sahip olmayan, doğru dürüst test laboratuvarları olmayan bir TSE veya lafta kalan araştırmaları ile ün yapan TBTA temsilcisi eşdeğer oya sahip olacaktır. Çünkü kararna-

me bu kurulun çalışmasına dair hiçbir tüzük veya tavsiye getirmemiştir. Bunu yapmamıştır ama t'adde 7 ile bu meseleler ile iştigal edecek personelin mukaveleli olacağını belirlemiştir (17).

Kadde 8'de ise tüm kararnamenin can alıcı noktalarından birine daha geliyoruz. Bir anonim ortaklık kuruluyor, ortakları belirleniyor. Bu ortaklar adı sanı belli olmayan TUSAŞ'tan başlıyor, her yerdeki OYAK'la devam ediyor ve Almanya'daki misafir (!) işçilerimizle bitiyor. Arada bu işten gerçekten yararlanması gereken TEK, TRT KKEK gibi kuruluşlar da var (18). Ayrıca tümünün katılma payının mı, yoksa kuruluşlar dışındakilerin (OYAK ve misafir işçilerimiz) iştiraklerinin mi % 51 olacağı da pek anlaşılmıyor. Ayrıca, % 49 pay kimin? Bildiğimiz emperyalizmin kuyruğu meşhur tekellerimizin mi? Yani birinin katılması halinde % 49'la mutlak söz sahibi olabileceği bir anonim ortaklık mı kuruluyor yoksa?

Bu madde çok daha da çarpıcı bir kayıtla bitiyor. PTT-AKLA'nın ve TEK'in kurulmuş (araştırma ve) üretim üniteleri de bu ortaklığa defter kaydı ile devredileceklerdir. Yani bu kuruluşlar artık çalışmalarını tatil etmek zorundadırlar. Çünkü defter kaydı ile devirin ne kadar süreceği hiç de bilinmez. Kaldı ki bu kez cihazlarımız var, üretim ve araştırma

yerimiz teknik personelimiz yoktur. Böylece gönül rahatlığı içinde kamu sektöründe yıllar boyu diş diş sürdürülen mücadelelerle elde edilmiş olan her şey artık çalışamaz bir şekile sokulacaktır (19).

3. SONUÇ

Bu kararname

- . Devre elemanları sanayiinin kurulması ve gelişmesini engellemek;
- . Bir takım ilerici, yurtsever güçlerin kişisel çabalarıyla oluşturdukları araştırma ve üretim ünitelerini çalışamaz hale sokmak

amacıyla çıkarılmıştır.

Neden meydandadır. Geri kalmış ülkelere bir zamanlar sunulmuş olan tarımsal üretim üzerine kurulmuş modelin eskidiği ve artık yutturulamadığı anlaşılmalıdır. Bu tür tedbirlerle birtandan köklü sanayileşme çabaları önlenemez, öte yandan da "teknolojiyi ve temel üretimi biz yapalım, sizler yetersizsiniz, yapamazsınız. Verdiklerimizi monte eder, böylece sanayileşmiş olursunuz" mantığı ile hem yeni pazarlar garantilenecek, hem de geri kalmış ülkeler ekonomisi kontrol altına alınmış olacak ve bağımsızlık ve devrim mücadeleleri çok uluslu kuruluşların emperyalist emelleri gerçekleştirici siyasal baskısı altında tutulacaktır (20).

(16) . Üniversiteler, özellikle elektronikte güçlü olan ODTÜ ve ilerici EMO ve TMMOB'den temsilci alınması mutlaka kararnamenin hazırlanmasındaki art niyetlerin gerçekleşmesini engelleyecektir. Sağlık Bakanlığı'ndan temsilci alınması, tekelleşmiş olan tıbbi cihaz satışlarının ardındaki gerçeği ortaya koyabilirdi. TEK ve PTT'den temsilci alınacaktı ki, en iyi işleyen bu araştırma üniteleri yok edilebilirdi.

(17) Hem personel politikasında ayrıcalık, hem de garip bir kayıtlama ile. Bu da "Madde 6'daki görevlerin bitimine" kadar olması. Söz konusu maddedeki görevlerse hiç de statik değil, yani bitmemeleri gerekli.

(18) Gene TCDD, THY ve Sağlık Bakanlığı yok tabii. PTT ise yalnızca koordinatör olsa gerek. Ortak olduğuna dair hiçbir belirti yok. Demek ki bu PTT ve TCDD gibi iki ana profesyonel sistemdeki yatırımcılar sermaye koyamayacaklar, söz sahibi de olamayacaklar. Üsnelik PTT iyi kötü kendi ihtiyacını sağlayabilirken, öyleyse açıkça PTT'nin bu girişimi boğulacak, haberleşme cihazları başkalarına imal ettirilecektir.

(19) Tüm kararnamenin üç çarpıcı yeri vardı demiştik. Bunlar;
. TV, radyo vb. cihazların üretiminin daha da teşvik edileceğinin ustalıkla vurgulanması (Madde 2 a),
. Pazarlarımızın elektrik-elektronik devre elemanlarına kayıtsız şartsız açılması (Madde 3),
. Mevcut elektronik (ve elektrik) sektörünün gerek rekabet gerekse örgütlenme açısından yok edilmesi ve özel sektöre peşkeş çekilmesi (Madde 3-B) dirler.

(20) Çarpıcı örnek İTT'dir.

PANEL

türkiye
elektronik
sanayii

TARTILMALAR

Tebliğlerin sunulmasından sonra, toplantıya tartışmacı olarak katılan Fikret Yücel söz aldı, ardından da salondaki izleyicilerin konuyla ilgili görüşleri, soruları ele alındı. Özellikle izleyicilerin sektörün çeşitli kesimlerinden gelmeleri nedeniyle zenginleşen tartışmalar bölümü de en az tebliğler kadar ilgi çekici oldu.

ELEKTRONİK SANAYİİNİN KURULUŞU

Tartışmacı olarak ilk sözü alan Fikret Yücel tebliğlerde yer alan çeşitli görüşlere değindi, kendi görüşlerini sunarak:

"Sayın Kaya Yazgan, memleketimizdeki elektronik sanayiinin faaliyetlerini 1940'lardan itibaren başlattı. Ben o tarihlerdeki girişimlerin birçoğunun bazı devlet ihalelerinin iştirakiyle başlayıp ihale bittikten sonra biten bir nevi geçici faaliyet olarak addettiğim için, işin asıl başlangıç noktasını 55'lerden sonra ya almayı uygun görüyorum. Yaşlı müsait olan benim gibi dinleyiciler hatırlayacaklardır, o tarihlerde kahve, çikolata gibi diğer tüketim malları yanında radyo, teyp, pikap vb. elektronik cihazlar da bulunmaz olmuştuk. Bundan evvelki yıllarda benzeri cihazları ithal edenler buldukları çözüm şeklini zamanın hükümetine kabul ettirdiler. Ve tüketim cihazları alanında radyodan başlamak üzere bir montaj sanayii girişimi ortaya çıktı." dedi.

PROFESYONEL CİHAZ ÜRETİMİNİN PLANLANMASI

Daha sonra radyo ve televizyon sanayindeki gelişmelere değinen Fikret Yücel, profesyonel cihazlar konusunda şunları söyledi: "1964 yılında başka tip cihazların imalatının da memleketimizde mümkün kılınması için Milli Güvenlik Kurulu'nun bir toplantısında bazı Bakanlıklar, DPT, Üniversite ve ilgili kuruluş temsilcileri görevlendirilerek Türkiye Elektronik Sanayiinin kurulması hakkında bir rapor, bir ünite ve kuruluş teklifi yapılması istendi. Bununla ilgili olarak Sanayi Bakanlığının temsilcisi ile, MKE bir çözüm şekli açıldı. Bazı yabancı firmalarla ilişki kuruldu ve a'dan z'ye kadar her türlü cihaz ve elemanın yapılması için "anahtar teslimi" bir tesis önerildi. Zaten başlangıçta başarı derecesi belli olan bu tutumla so-

nuç alınınsınıyacağı anlaşılınca MGK kararındaki adı geçen Bakanlık temsilcileri, kuruluş temsilcileri toplanıp bir protokol hazırlandı. 1'.GK'na götürülen bu teklif olumlu bulununca yine Sanayi Bakanlığı eliyle MKE'ye bir rapor hazırlamak görevi verildi. Bir süre sonra MKE'nin bu görevi başaramıyacağını beyan etmesi üzerine iş dönüp dolaşıp PTT'ye ulaştı. PTT Genel Müdürlüğü 1966 yılında bir anket ve envanter çalışmasıyla işe başladı. Bunların değerlendirilmesiyle hazırlanan rapor 1967 yılı ortalarında yayınlandı. Raporun sonucunun en önemli noktası kuşkusuz bu tarihte bile elektronik sanayii girişimlerinin verimli ve gerekli olduğunun belirtilmesidir. Sanırım bu rapor ülkemizde bu alanda yapılan ilk ciddi çalışmadır. Şunu da söylemek isterim ki bu raporda yapılmış olan öneriler geçerliğini günümüzde de korumaktadır." 1967'de kurulan PTT Araştırma Laboratuvarının da bir rapor hazırladığına değinen Fikret Yücel, bundan sonra Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı çalışmalarına değindi:

"Üçüncü Beş Yıllık Plan için ilk defa bir Elektronik özel İhtisas Komisyonu kuruldu. Birkaç alt komisyonla çalışmalarını yürüten bu ihtisas komisyonu bazı nedenlerden dolayı raporunu Plan'a yetiştiremedi. Hafızam beni yanıltmıyorsa rapor planın birinci uygulama yılı sonunda bitirilmiştir. Burada özet olarak söylersem ÜBYKP döneminde elektronik sanayii alanına 1,5 milyar liralık yatırım yapılması öngörülmüyordu. Bunun 300 milyon liralık kısmının profesyonel elektronik cihazlar alanına yatırılması gerektiği belirtilmişti."

GÜNÜMÜZDEKİ DURUM ve ORTAK PAZAR

Daha sonra günümüzde yurdumuz elektronik sanayiine ilişkin görüşlerini sunan Fikret Yücel, yalnızca tüketim cihazı imali- ne yönelen 3 milyar TL'lik yıllık üretim hacimli, 5-6 bin kişilik istihdamlı bu sektörün

dengesizliği üzerinde durdu. Yabancı gelişmiş ülkelerde dayanıklı tüketim cihazlarının payının % 20 olduğunu söyleyen Yücel, "Cumhuriyet'ten itibaren ülkemiz devamlı dış ödemeler dengesi açığı vermiş bir ülkedir. Bunun iki istisnası vardır. Birincisi, II. Dünya Savaşı sonrası, ikincisi işçi dövizlerinin memlekete yöneltilmesinin başarılmasıdır. Bunların her ikisi de maalesef sorumsuzca davranışlar sonunda heba edilmiştir. Bu arada elektronik sanayiinde tüketim alabilmesine teşvik edilmiş, plan hiç bir hükümet döneminde uygulanmamıştır." dedi. "Bu arada sayın Kaya Yazgan'a bir hususta katılmayacağım. Benim kanaatıma göre dayanıklı tüketim cihazları imalatıyla meşgul özel teşekkülün durumu yarın Ortak Pazar'a tahammül edecek, onun karşısında tutunabilecek güçte değildir" diyerek Ortak Pazar konusundaki görüşlerini belirten Yücel daha sonra elektronik sanayinin önemine değindi. Çağımızı bir "elektronik devrimi çağı" olarak niteleyip Batı Avrupa ülkeleri ile ABD arasında 1948'de transistorun bulunması sırasında çok az teknolojik fark varken günümüzde bu farkın çok büyümesinin Batı Avrupa ülkelerini bile tedirgin ettiğini söyleyip "biz ise layık olduğumuz yeri hiç alamıyoruz" dedi.

TEKNOLOJİNİN GETİRDİĞİ YENİLİKLER

Elektronikte uzmanlaşmış, yetmiş teknik elemanlara sahip olduğumuzu belirten Yücel, "haberleşme" cihazları üretiminin ilk adımında ele alınması gerektiğini vurguladı. Yalnızca teknolojinin gelişimiyle ötedenberi savunduğu fikirlerinde bazı değişiklikler olduğunu belirtti. "Teknoloji geliyor. Buna uygun bizim fikirlerimi* değiştiriyor. Klasik sınıflandırmada devre elemanları sanayii ve cihaz sanayii ayrı gruplar halinde değerlendirilirken mikroelektronikteki gelişmelerle devre elemanları ve cihaz kaynaşmaktadır. Ve bu ikisini birbirinden ayırmak gün geçtikçe mümkün olamaz hale gelmiştir,"

diyerek burun dünya üretimindeki ve mühendislikteki sonuçlarına değindi.

"Bir öneri olarak PTT Araştırma Laboratuvarı, TCDD Elektronik Araştırma Merkezi-gibi kuruluşların gelişmesine olanak tanınması, çeşitli tedbirlerle teşvik edilip gelişmelerinin sağlanması gereklidir" diyen Yücel, PTT ARLA'ya gereken desteğin sağlanması durumunda birçok ülkeye ihracat yapabileceklerini belirtti.

Yücel, son olarak Burhanettin Kaçmaz'ın ayrıntılarıyla ele aldığı 1974 tarihli Kararname'deki teknik kurulun politik bir kurul değil, gerçekten teknik bir kurul olmasını dileyerek sözlerini bitirdi.

Daha sonra söz alan Kaya Yazgan mikroelektronikteki gelişmeler konusundaki görüşlerini belirtti. "Cihaz ve elemanın kaynaştığı bir gerçek. Yalnız cihazla, eleman bir düzeyde kaynaşırken çok daha büyük ölçekli başka cihazların yapımı sağlanıyor, örneğin 20 W'lık ses yükselteçleri tümleşik (entegre) devre halinde piyasada var. Klasik tranzistorun önakımlanması (bias), ses yükselteci tasarımı geniş ölçüde gereksiz sayılabilir. Ama buna karşılık çok daha karmaşık, günümüzden elli yıl önce akla bile gelmeyen otomatik sistemleri bu gelişmiş tümleşik devrelerle gerçekleştirebiliyoruz. Yani sistem mühendisliği, cihaz tasarımı devam edecektir sanıyorum" dedi.

VİNE ORTAK PAZAR ve TV İHRACATI KONUSU

Ortak Pazar konusunda Burhanettin Kaçmaz söz alarak "Sayın Yazgan'la aynı kanıdayım. Eğer Avrupa Ekonomik Topluluğuna girersek, Türkiye aç kalmayacaktır. Sayın Yücel'in dediği gibi şu anda ulusal kuruluşlarımız gibi görülen birtakım özel sektör kuruluşları emperyalizmin tekeline devredilecektir. Yani aç kalınmayacağı muhakkak ama sanayinin tamamen dışa bağımlı olacağı da bir gerçek" dedi.

Daha sonra salondaki izleyicilerden özel sektör montaj fabrikalarında çalışan bir elektrik mühendisi arkadaş, TV cihazı ihracatının yalnızca montaj müsaadesi ve diğer bazı olanaklardan yararlanma amacını güden bir cins yapay ihracat olduğunu belirtirken, Yazgan da "1973 yılında 2469 TL'lik ve 1974'ün ilk altı ayında 850 bin TL'lik ihracat yapıldı" dedi ve "bu sayıların 3 milyar TL'lik üretim düzeyinde olan bir sektör için çok küçük olduğunu" belirtti.

Dr. Toğan Zeren, Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı için hazırlanan komisyon raporunun hâlâ basılmadığını, yalnızca ilgililere teksir edilip dağıtıldığını belirtti. "Devre elemanları imal edilmeden elektronik sanayii, montaj sanayii niteliğinden ayrılmaz diye düşünmenin çok yanlış olduğunu" vurgulayan Zeren "Sayın Fikret Yücel gibi ben de kararların bilgili ve ilgili kimseler tarafından alınması gerektiğine inanıyorum" dedi. Zeren son olarak devletçe kurulan elektronik sanayii şirketinin ticaretle ilgilenmesinin çok yanlış olduğunu söyleyerek TESTAŞ konusundaki kuşkusunu belirtti...

Söz alan Gültekin Yıldız, üniversite-sanayi ilişkilerine değinip ithalatçı firmaların genellikle devre elemanları getirmesi ve cihaz satmayı tercih etmesi üzerinde durdu.

RENKLİ TV

Son olarak Dr. Toğan Zeren'in getirdiği konu üzerine renkli televizyon sorunu ele alındı. Bu girişimle aşırı ve lüks tüketimin yine körüklenmesinden başka bir sonuç elde edilemeyeceği, sanayinin temel sorunlarına hiçbir çözüm getirilemeyeceği belirtildi. Elektrik Mühendisliği Dergisinde "Türkiye'de renkli televizyon" konusuna ilişkin çıkmış yazılar, görüşler hakkında bilgi veren Yazgan'dan sonra, Selçuk Esen'in kısa bir kapatış konuşmasıyla panel son buldu.